

Súd: Krajský súd Košice
Spisová značka: 8Co/141/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 7123211652
Dátum vydania rozhodnutia: 31. 10. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Agnesa Hricová
ECLI: ECLI:SK:KSKE:2025:7123211652.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Košiciach v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Agnesy Hricovej a členov senátu Mgr. Miloša Greguša a JUDr. Denisy Novotnej Mlinárčikovej v spore žalobcu: práp. A. B., nar. XX.XX.XXXX, bytom C. XXXX, XXX XX C., zast. Advokátska kancelária prof. JUDr. Ján Klučka, CSc., s.r.o., so sídlom v Košiciach, Ku Potoku č. 4, IČO: 54 725 542 proti žalovanej: Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra SR, so sídlom v Bratislave, Pribinova 2, o zaplatenie nemajetkovej ujmy v peniazoch, o odvolaní žalovanej proti rozsudku Mestského súdu Košice č.k. 77C/4/2023-110 z 11. apríla 2024 takto

rozhodol:

P o t v r d z u j e rozsudok v I. a III. výroku

Žalobcovi priznáva proti žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

o d ô v o d n e n i e:

1. Mestský súd Košice (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „súd“) zhora označeným rozsudkom zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi sumu 2.500 eur do 15 dní od právoplatnosti rozsudku (výrok I.), v prevyšujúcej časti žalobu zamietol (výrok II.) a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (výrok III.)

2. Rozhodol tak o žalobe, ktorou sa žalobca domáhal zaplatenia sumy 8.000 Eur titulom náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej porušením práva Európskej únie, konkrétne z dôvodu práce nad zákonom povolený limit pracovnej doby stanovenej v čl. 6 písm. b/ Smernice 2003/88/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (ďalej len „Smernica“).

3. Žalobca v žalobe dôvodil, že je príslušníkom Hasičského a záchranného zboru SR. Jeho týždenný pracovný čas sa skladá zo 16,5 hodinových pracovných zmien, po ktorých nasleduje 7,5 hodinová pohotovosť (t.j. 24 hodinové zmeny) v takom rozsahu, že súhrn takto naskladaného týždenného pracovného času pravidelne prekračuje 48 hodín, čo je v rozpore so Smernicou. Smernica mala byť prebratá do znenia zákona č. 315/2001 Z.z. o Hasičskom a záchrannom zbore, ako to vyplýva z prílohy č. 4 k predmetnému zákonu, avšak žiadne ustanovenia tohto zákona nepotvrdzujú, že služobná pohotovosť hasičov v mieste výkonu služby je považovaná za súčasť ich týždenného pracovného času v zmysle únieového práva na rozdiel od ust. § 96 Zák. práce, ktorý zohľadňuje uvedenú Smernicu a na ňu nadväzujúcu judikatúru Súdneho dvora EÚ (ďalej aj len SD EÚ). Nakoľko služobná pohotovosť hasičov sa podľa zákona č. 315/2001 Z. z. nepovažuje za súčasť ich týždenného pracovného času, dochádza k jeho pravidelnému prekračovaniu, čím je žalobcovi spôsobovaná škoda, náhrady ktorej sa môže domáhať pred vnútroštátnymi súdmi s odkazom na rozhodnutie SD EÚ vo veci C/429/09 G. Fuß. Vo veci C/429/09 G. Fuß týkajúcej sa pracovnej doby a právneho režimu pohotovosti u nemeckých

hasičov uviedol, že „pracovný čas zodpovedajúci pracovnej pohotovosti a pohotovostnej službe, počas ktorých je dotknutý pracovník fyzicky prítomný na pracovisku, je súčasťou pojmu „pracovný čas“ v zmysle Smernice 2003/88/ES“. Podľa judikatúry ESD týkajúcej sa priamo škôd vznikajúcim hasičom pre nerešpektovanie 48 hodinovej pracovnej doby, treba pod škodou rozumieť škodu, ktorá vznikla žalobcovi v dôsledku straty času odpočinku, na ktorý by mal nárok, ak by bol maximálny týždenný čas upravený v čl. 6 písm. b) smernice rešpektovaný (rozsudok ESD vo veci C 429/09). V prípade žalobcu, preto je treba za primeraný odpočinok považovať taký, ktorý by mal nasledovať po 48 hod. týždennej pracovnej dobe zahrňujúcej jeho služobnú pohotovosť na pracovisku. Dlhodobé nerešpektovanie takto určeného úniového týždenného pracovného času sa tiež môže prejavíť v rámci osobnostnej sféry fyzických osôb, predovšetkým vo vzťahu k ochrane ich práva na zdravie a tiež na ich celkovú fyzickú a morálnu integritu. V súvislosti s tým poukázal na body 7 a 8 Preambuly smernice, podľa ktorých dlhé doby nočnej práce môžu poškodiť zdravie pracovníkov a ohroziť bezpečnosť na pracovisku. Odpočinok pracovníka by mal byť dostatočne dlhý a nepretržitý, aby sa zabezpečilo, že v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidelného rozvrhnutia práce nespôsobí úraz sebe, spolupracovníkom alebo iným osobám a že ako z krátkodobého, tak aj dlhodobého hľadiska nepoškodí zdravie (bod 9 Preambuly Smernice). V právnom poriadku SR neexistuje osobitná právna úprava obsahujúca náležitosti konania o náhradu škody spôsobenej porušením úniových práv jednotlivcov a ani pravidiel, použitím ktorých by sa dalo dospieť k stanoveniu výšky náhrady. V dôsledku toho a vychádzajúc z povahy škody, ktorá má nemajetkovú povahu (škoda vzniknutá v dôsledku straty času odpočinku), ako aj z podmienok jej uplatnenia, je v slovenskom právnom poriadku možné použiť pravidlá týkajúce sa náhrady nemajetkovej ujmy fyzickej osobe podľa ust. § 11 - 13 Občianskeho zákonníka, nakoľko tieto ustanovenia upravujú vzťahy obsahom aj účelom najbližšie k náhrade škody žalobcu v dôsledku porušenia jeho úniového práva, a to ako nemajetkovú ujmu, k náhrade ktorej dochádza v peniazoch.

4. Vykonaným dokazovaním súd vzal za preukázané, že žalobca si uplatňuje náhradu nemajetkovej ujmy za obdobie od 07/2020-05/2023. Žalobca vo výpovedi uviedol, že žalobu podal na základe toho, že v rámci Európskych noriem je porušovaný ich fond, ktorý presahuje tých 48 hodín týždenne a je zasahované aj do jeho súkromia skrz toho, že robí ten nadčas. Pokiaľ štát nezarátava do fondu tú nočnú pohotovosť, ktorú má, aj keď v práci sa nevie vyspať normálne. Je to stále o tom, že každý im rozpráva o tom, že v práci môže spať, ale tým pádom sa nevie vyspať. Na spálni spia štyria, piati chlapi. Príde obdobie kedy chrápe a kadečo. Človek sa nevyspí. Príde domov unavený, zničený. Potrebuje si ešte dospať minimálne tri hodinky po službe. Služi ako hasič záchranár, má na starosti auto, služi ako strojník a niekedy sa stane, že idú na výjazd len dvaja - traja. Zostáva na cisterne napríklad na stanici, ale taktiež ho stále zobudia v tej nočnej pohotovosti. Stále potom musí čakať, otvoriť bránu alebo niečo. Pracovná zmena trvá 16 hodín riadna služba, 8 hodín nočná pohotovosť priamo na pracovisku a potom má 2 dni voľna. Je zaradený ako hasič - záchranár, ale má ďalšie kurzy ako je pilčícky kurz, protiplynový kurz, strojnicky kurz, viazač bremien a počas toho voľna, ktoré má, tak väčšinou to vychádza tak, že pred zmenou má ďalšie nejaké školenia opakovane. Ako aj včera mal zdravotnícky kurz, taktiež skúšky z toho zdravotníckeho. Minulý týždeň bol opakovane viazač bremien a potom má na ďalší týždeň Polygon. Je to taktiež mimo zmien. Do júna má ďalšie kurzy a stále je to v rámci toho voľna. Má aj viacďňové školenia, napr. dva - tri roky dozadu robil strojnicky kurz s viazačom bremien, ten trval asi tri týždne. Bol v Žiline. Mal protiplynový kurz, to bolo taktiež 2 týždne v Žiline. Medzitým má nejaké výcviky na Lešti, to by malo byť každé 2 roky na týždeň. Momentálne je to na 4 dni. Je zasahované do jeho súkromia skrz toho, že je ženatý, má trojročnú dcérku a väčšina tých povinností je hádzaná na jeho ženu, ktorej nevie tak pomáhať, ako by chcel. Či už ráno končí o tej siedmej, musí manželka dcéru nosiť do škôlky. Mnohokrát je manželka nahnevaná, že majú niečo naplánované dlhodobejšie, idú niekam a viackrát sa stalo to, že niekto vypadol a bola zrušená tá dovolenka a musel ísť do práce. Nemá čas na poľovačky, na svoje hoby, kynológiu. Keď boli šteniatka, manželka sa musela o ne starať, keď bol v službe počas tej nočnej pohotovosti. Tým, že je poľovník a robí aj s tými psami, má podstatne menej času chodiť vonku. Skrz toho, že končí o siedmej, takže po tej službe mu vychádza len ten jeden deň, takže nemôže ísť večer alebo ráno na poľovačku. Ak by sa mu aj podarilo niečo uloviť, tak potrebuje s tým robiť poriadok a už nejde radšej.

5. Za nesporné považoval súd to, že žalobca je príslušníkom Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky, vykonáva stálu štátnu službu v Čani. Žalobcovi sú nerovnomerne rozvrhované služby takým spôsobom, že na 16,5 hodinovú riadnu službu v služobný deň nadväzuje určená 7,5 hodinová služobná pohotovosť na pracovisku v jednej 24 hodinovej zmene. Služobné pohotovosti sú určované na čas nočných hodín od 22:30 hod. do 5:30 hod. V prípade, že je počas služobnej pohotovosti

vyhlásený poplach a hasiči sú vyslaní na zásah, mení sa služobná pohotovosť na prácu nadčas. Hasiči teda strávia na pracovisku počas jednej zmeny minimálne 24 hodín. Keďže sa striedajú tri hasičské zmeny – prvá, druhá a tretia zmena, každý tretí deň odslúžia hasiči v jednotlivých hasičských zmenách 24 hodín a následne majú dva dni voľna.

6. Súd konštatoval, že priemerný 48-hodinový týždenný pracovný čas počas žalovaného obdobia (07/2020-05/2023) bol v rámci jednotlivých období od januára do júna a od júla do decembra (súčet zistených odpracovaných hodín v rámci referenčného obdobia a vydelení počtom týždňov na to pripadajúcich) toho ktorého roku prekročený v obdobiach 07/2020-12/2020-48,04 priemerný čas, 01/2021-06/2021-48,60 priemerný čas, 01/2022-06/2022-51,05 priemerný čas. Čo sa týka obdobia 01/2023 a násl., toto obdobie nie je ukončené.

7. Súd na vec aplikoval ust. čl. 7 ods. 2 druhá a tretia veta, čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 1 bod 2, bod 3, čl. 2 bod 1, čl. 6 písm. b/, čl. 16 písm. b/, čl. 17 písm. b/, bod iii) Smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/88/ES, § 85 ods. 1, ods. 2, § 86 ods. 1, ods. 2, § 91 ods. 1, ods. 3, § 92 ods. 1, ods. 2, § 97 ods. 1 písm. h/, § 103 ods. 5, § 122 ods. 1, ods. 2 zákona č. 315/2001 Z.z. o Hasičskom a záchrannom zbore v platnom znení, § 11, § 13 ods. 1, ods. 2, ods. 3 zák. č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“).

8. Pri posúdení otázky pôsobnosti Smernice, súd uviedol, že povinnosť aplikácie komunitárneho práva Súdny dvor vysvetlil po prvýkrát v prípade Simmenthal (106/77, 9.3.1978, Zb, s, 629), v ktorom riešil dôsledky priamej aplikovateľnosti ustanovení komunitárneho práva v prípade, ak bola s nimi v rozpore vnútroštátna norma. Priama aplikovateľnosť komunitárneho práva v tomto prípade podľa Súdneho dvora znamená, že „normy komunitárneho práva musia disponovať úplným účinkom, a to rovnakým spôsobom vo všetkých členských štátoch počnúc od ich vstupu do platnosti a počas celého obdobia ich platnosti“, akoby boli súčasťou právneho poriadku uplatniteľného na území jednotlivých členských štátov“ (bod 14 rozsudku Simmenthal), pričom majú vyššiu právnu silu ako normy vnútroštátne. To znamená, že vnútroštátna norma odporujúca komunitárnej norme nemôže byť právoplatne aplikovaná (body 16 a 21 rozsudku Simmenthal).

8.1 Súd sa ďalej zaoberal otázkou aplikácie Smernice 2003/88/ES na prejednávany spor. Podľa názoru súdu výklad pôsobnosti jej aplikácie žalovanou je nesprávny, keď čl. 1 ods. 3 Smernice odkazuje na pozitívne vymedzenie čl. 2 smernice 89/392/EHS, negatívne vymedzenie upravuje výslovne („táto smernica sa nevzťahuje na námorníkov definovaných v smernici 1999/63/ES bez toho, aby bol dotknutý článok 2 ods. 8 tejto smernice“). ESD v Rozsudku Fuß uviedol, že z rozsahu úpravy tejto smernice nie sú vyňatí ani hasiči (ako tvrdí v rámci svojej procesnej obrany žalovaná, resp. že na hasičov sa smernica nevzťahuje), keď v bode 33 konštatuje, že článok 6 písm. b) Smernice 2003/88/ES predstavuje pravidlo sociálneho práva Únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník.

9. Citujúc ust. § 85 zákona č. 315/2001 Z.z. a ust. § 92 cit. zákona dospel k záveru, že služobná pohotovosť podľa Zákona o hasičskom zbore sa nepovažuje za súčasť týždenného služobného času jeho príslušníkov, keďže „bezprostredne nadväzuje na vykonávanie štátnej služby a začína až po skončení výkonu štátnej služby v služobnom čase“. Vzhľadom na uvedené sa súd stotožnil s právnym názorom žalobcu, že služobná pohotovosť nie je výkonom štátnej služby, nakoľko odráža len stav pripravenosti pracovníka na eventuálne vykonanie štátnej služby v prípade, že k nej bude povolaný. Ust. § 122 zákona č. 315/2001 Z.z. upresňuje, že ak počas doby trvania služobnej pohotovosti došlo k vykonaniu štátnej služby, „takéto vykonávanie štátnej služby je štátnou službou nadčas“. Existujúca právna kvalifikácia služobnej pohotovosti sa premieta aj do spôsobu jej finančného odmeňovania, ktorý nemá povahu služobného platu (§ 103 Zákona o hasičskom zbore).

10. Súd konštatoval, že Smernica 2003/88 ES nebola správne prebratá. Žalobca ako príslušník Hasičského záchranného zboru Slovenskej republiky spadajúceho pod Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky má smernicou garantované právo na 48 hodinový pracovný čas. V stálej štátnej službe žalobca ako hasič v rámci zásahovej služby spadajúcej do verejného sektora nepochybne odpracoval v období od 07/2020 do 06/2021 a od 01/2022 do 06/2022 (vrátane) priemerný týždenný pracovný čas presahujúci týždenný pracovný čas stanovený v článku 6 písm. b) Smernice. Pracovný čas žalobcu v žalovanom období vyplynul z listinného dôkazu predloženého žalobcom, prehľadu jeho týždennej dochádzky tak, ako ju súd zistil v odseku 8. odôvodnenia (pričom do úvahy vzal služobný čas a čas

pracovnej pohotovosti; čas dovolenky a pod. je pritom s poukazom na čl. 16 písm. b) Smernice pre účely výpočtu neutrálny).

10.1. Na základe všetkého uvedeného súd uzavrel, že v prejednávanej veci je žaloba podaná dôvodne, keď priemerný 48 - hodinový týždenný pracovný čas bol u žalobcu jednoznačne prekročený v období 07/2020 - 12/2020, 01/2021 - 06/2021, 01/2022 - 06/2022, čo znamená, že nesprávne transponovanie Smernice do slovenského právneho poriadku malo individuálny (negatívny) dopad na žalobcu.

11. Vzhľadom na vyššie uvedené súd vyslovil, že žalobca sa môže dovolávať práva Únie na vyvodenie zodpovednosti orgánov dotknutého členského štátu s cieľom získať náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia tohto ustanovenia proti Slovenskej republike. Súd dodal, že nesprávne prebratie Smernice do ZoHZZ a jeho dodržiavanie Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, resp. Hasičským a záchranným zborom Slovenskej republiky, ktoré však nerešpektuje Smernicu v článku 6 písm. b), ktorá je pre tento vzťah priamo aplikovateľná, v zmysle rozsudku C - 429/09 G. Fuß nezbavuje Slovenskú republiku zodpovednosti za jej nedodržiavanie v prípade hasičov zamestnaných vo verejnoprávnom sektore, a nie je preto relevantné žalovanou zdôrazňované rozlíšenie medzi zodpovednosťou Slovenskej republiky za nesprávnu transpozíciu a zodpovednosťou zamestnávateľa žalobcu za nesprávnu aplikáciu pri úprave pracovného času v služobnom pomere žalobcu.

12. V tomto konaní si žalobca uplatnil nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, pričom podmienky uplatnenia nároku sú dané v zmysle ustálenej judikatúry SDEÚ (napríklad rozsudok C-429/09, C - 118/08 Transportes Urbanos y Servicios Generales) a sú dané splnením troch podmienok, ako na to poukázal žalobca: 1. cieľom porušenej právnej normy EÚ bolo priznať jednotlivcovi práva, 2. porušenie je dostatočne závažné, a napokon 3. medzi takýmto porušením a škodou spôsobenou poškodeným jednotlivcom existuje priama príčinná súvislosť. Ako to bolo konštatované aj v početných obdobných veciach, článok 6 písm. b) Smernice predstavuje právnu normu Únie, ktorá jednotlivcom priznáva práva, pričom súd opätovne poukazuje na právne závery vo veci C - 429/09 G. Fuß, kde bolo zdôraznené, že priamy účinok čl. 6 písm. b) Smernice, keď podľa neho priznáva jednotlivcom práva, ktoré môžu priamo uplatniť v konaní pred vnútroštátnymi súdmi. Prvá podmienka týkajúca sa existencie práva na náhradu škody vo veci samej je preto splnená. Porušenie práva Únie je dostatočne závažné, pokiaľ je v zjavnom rozpore s judikatúrou SDEÚ v danej oblasti. Tu bolo nesporne určené, že pracovný čas zodpovedajúci pracovnej pohotovosti a pohotovostnej službe, počas ktorých je dotknutý pracovník fyzicky prítomný na pracovisku, je súčasťou pojmu „pracovný čas“ v zmysle Smernice. Otázka súvisiaca s pojmom „pracovný čas“ v zmysle Smernice neoponecháva priestor na akékoľvek „rozumné pochybnosti“. Keďže žalobca v dotknutom období odpracoval nad stanovený limit v zmysle čl. 6 písm. b) Smernice, ide o zjavné porušenie judikatúry Súdneho dvora, musí sa preto považovať za dostatočne závažné porušenie práva EÚ. Preto bola splnená aj druhá podmienka, ktorá je nevyhnutná na uznanie existencie nároku na náhradu škody. Pokiaľ ide o tretiu podmienku súd uzavrel, že tu existuje priama príčinná súvislosť medzi porušením článku 6 písm. b) Smernice a škodou, ktorá mala žalobcovi vzniknúť tak, že nebol dodržaný maximálny týždenný pracovný čas, čo muselo mať nevyhnutne za následok stratu času na odpočinok, na ktorý by v opačnom prípade mal mať žalobca nárok.

13. Žalobca si v konaní uplatnil nárok na náhradu nemajetkovej ujmy poukazujúc na najbližšiu právnu úpravu v slovenskom právnom poriadku, aj vzhľadom na absentujúcu úpravu v Smernici, či inom právnom predpise, a to na ustanovenie § 11 a nasl. OZ. Súd poukázal na to, že v tejto súvislosti už bolo súdmi SR ustálené, že v zmysle slovenského právneho poriadku náhradu ujmy v nemajetkovej sfére možno zabezpečiť len cez inštitút ochrany osobnosti v zmysle § 11 a nasl. OZ a nie cez inštitút náhrady škody, čo platí aj pre prípady porušenia práva jednotlivca garantovaného právom EÚ. Tu súd poukázal na právny názor vyjadrený v rozsudku C - 429/09 G. Fuß bod. 62.

14. Súd dospel k záveru, že podmienky pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 ods. 2 OZ u žalobcu boli dané. V zmysle predmetného ustanovenia totiž platí, že výšku náhrady podľa odseku 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. Súd ako neoprávnený zásah do osobnostnej sféry žalobcu zo strany žalovanej posúdil nesprávne prebratie Smernice do ZoHZZ, ktorá skutočnosť bola spôsobilá privodiť následky neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti, a to v dôsledku straty času na odpočinok, na ktorý by žalobca mal nárok, ak by bol maximálny týždenný pracovný čas upravený týmto ustanovením dodržaný. Súd pri stanovení výšky náhrady za zásah žalovanej do nemajetkovej sféry žalobcu, a to práva na odpočinok, súkromie

a rodinný život prihliadal na závažnosť ujmy, ktorá mu takýmto zásahom vznikla a následky takýmto zásahom vyvolané, resp. následky, ktoré by takýto zásah bol spôsobilý vyvolať, na okolnosti zásahu, ako aj na doterajšiu súdnu prax pri rozhodovaní o náhrady nemajetkovej ujmy.

15. Súd mal za to, že žalobca bol v skúmanom období ukrátený o čas odpočinku, ktorý by mohol tráviť regeneráciou svojich psychických a fyzických síl, ako aj budovaniu vzťahov v rámci rodiny prípadne širších vzťahov, ktorý mohol venovať aj starostlivosti o deti, keď tento čas musel tráviť výkonom pracovnej pohotovosti nad rámec stanovený Smernicou. Súdu bolo na základe vykonaného dokazovania preukázané, že tento stav trval dlhodobo, (v troch zo šiestich referenčných období došlo k prekročeniu 48 hodinového pracovného času), keď žalobca potvrdil, že pracuje v zbore niekoľko rokov.

16. Žalobca si v konaní uplatnil nárok na náhradu v sume 8.000 Eur. Súd pri určení výšky priznaného nároku prihliadal na spôsobilosť zásahu narušiť jeho zákonom chránené práva, ako aj doterajšiu súdnu prax v obdobných veciach. Súd takto považoval za primeranú výšku nemajetkovej ujmy za posudzované obdobie sumu 2.500 Eur, s prihliadnutím na skutočnosť, že sumu v žalobcom uplatnenej výške súdy priznávajú v prípadoch zásahu práva na ochranu osobnosti spočívajúcom v porušení práva na súkromie a rodinný život, ku ktorému dochádza napr. aj v prípade ublíženia na zdraví či zverejnenia a šírenia difamujúcich skutočností, čo vzhľadom na intenzitu zásahu do osobnostného práva a následkov nemožno (zásadne) určiť rovnako. V prevyšujúcej časti súd preto žalobu ako nedôvodnú zamietol tak, ako je to uvedené v II. výroku tohto rozsudku.

17. O trovách konania rozhodol podľa ust. § 255 ods. 2 CSP (správne ods. 1 CSP - poznámka odvolacieho súdu) a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu, podľa zásady úspechu, keďže stanovenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy záviselo od úvahy súdu. Pri rozhodovaní o náhrade trov súd ustálil, že základom bolo konštatovanie zásahu a vznik ujmy u žalobcu, výška ktorej závisela od úvahy súdu.

18. V zákonnej lehote podala žalovaná proti rozsudku odvolanie z dôvodov uvedených v § 365 ods. 1 písm. d/, f/ a h/ CSP. Ako prvé namietala odvolateľka nedostatok právomoci súdu, pričom vytykala súdu prvej inštancie, že sa vôbec nezaoberala právnym, skutkovým ani iným posúdením, či bol obsah Smernice 2003/88/ES skutočne nesprávne prebratý do zákona č. 315/2001 Z.z. Zároveň dôvodila, že právomoc posudzovať súlad slovenských zákonov alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov platných na území SR so Smernicou Európskej únie nespadá do kompetencie súdu prvej inštancie. Súd prvej inštancie si takýto záver nemohol osvojiť ani ako predbežnú právnu otázku, nakoľko dôsledky a aplikácie a takéhoto konštatovania by presiahli predmet tohto súdneho sporu. Keďže podľa odvolateľky súd prvej inštancie tak neposkytol adekvátnu odpoveď na základnú otázku tohto súdneho sporu, napadnutý rozsudok vykazuje znaky arbitrárnosti.

18.1. Vo vzťahu k opakovanej námietke nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovanej táto poukázala na rozdiel medzi pojmi prebratie smernice a aplikácia smernice. Dôvodila, že žalobca sám pripúšťa, že zákon č. 315/2001 Z.z. výslovne neustanovuje, že služobná pohotovosť hasičov v mieste výkonu služby je považovaná za súčasť ich služobného času, ani neobsahuje ustanovenie stanovujúcu dĺžku týždenného pracovného času na 48 hodín. Teda podľa žalovanej Smernice 2003/88/ES nebola do zákona č. 315/2001 Z.z. prebratá nesprávne, aj keby sa na prípad žalobcu vzťahovala (žiadne ustanovenie zákona č. 315/2001 Z.z. nie je možné považovať za rozporné s uvedenou smernicou). Porušenie Smernice môže byť spôsobené až aplikáciou jednotlivých jej ustanovení, pričom žalobca namietal nesprávne prebratie tejto smernice, nie však jej aplikáciu v individuálnom prípade žalobcu. Slovenská republika nemôže niesť zodpovednosť za prípadnú nesprávnu aplikáciu Smernice na konkrétny pracovno-právny vzťah žalobcu u jeho zamestnávateľa. Podľa žalovanej miera zodpovednosti za prípadný vznik škody sa musí medzi dvoma samostatnými subjektmi (Slovenskou republikou a Ministerstvom vnútra SR, resp. Hasičským a záchranným zborom) rozlišovať.

18.2. Odvolateľka zotrvala na svojom tvrdení o tom, že Smernica 2003/88/ES sa na služobný pomer príslušníkov hasičského záchranného zboru, vzhľadom na charakter vykonávaných činností a s tým spojený rozvrh služobného času, nevzťahuje v plnom rozsahu, pričom mala za to, že súd sa touto námietkou žalovanej nezaoberala. Odcitovala čl. 1 ods. 2, ods. 3, ods. 4 Smernice 2003/88/ES a tiež čl. 2 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS so záverom, že rozsah pôsobnosti Smernice 2003/88/ES je pozitívne vymedzený v čl. 2 ods. 1 Smernice 89/391/EHS, ako aj negatívne vymedzený v čl. 2 ods.

2 Smernice 89/391/EHS. Inak povedané, Smernica 2003/88/ES sa neuplatňuje na odvetvia činnosti, ktoré zahŕňajú určité osobitné činnosti služieb civilnej ochrany. Vzhľadom na charakter vykonávaných činností a s tým spojený rozvrh služobného času, sa Smernica 2003/88/ES na služobný pomer príslušníkov Hasičského záchranného zboru nevzťahuje v plnom rozsahu, preto jej ustanovenia nemohli byť porušené tak, ako to v žalobe tvrdí žalobca. Preto podľa názoru žalovanej, štátnu službu príslušníkov Hasičského a záchranného zboru vykonávajúcej zásahovú činnosť, možno jednoznačne subsumovať pod negatívne vymedzenie pôsobnosti Smernice 89/391/EHS v čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS. Rovnako úlohy, ktoré príslušníci Hasičského a záchranného zboru plnia, možno podľa súvisiacich právnych predpisov týkajúcich sa civilnej ochrany, integrovaného záchranného systému, ako aj právnej úpravy samotného Hasičského a záchranného zboru, bez akýchkoľvek pochybností subsumovať pod pojem osobitné činnosti služieb civilnej ochrany v zmysle čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391/EHS. Po odcitovaní § 12 zák. č. 42/1994 Z. z. , § 3 ods. 1 a § 3 ods. 2 zák. č. 315/2001 Z. z. a § 8 ods. 1 a § 12 ods. 1 zák. č. 129/2002 Z. z. vyvodila, že Hasičský a záchranný zbor, resp. jeho príslušníci, vykonávajú zásahovú činnosť, plnia okrem úloh na úseku ochrany pred požiarmi, aj úlohy na úseku civilnej ochrany obyvateľstva, predovšetkým v oblasti priameho výkonu záchranných činností. Z tohto dôvodu sú činnosti vykonávané príslušníkmi Hasičského a záchranného zboru pri zásahovej činnosti práve tými osobitnými činnosťami služieb civilnej ochrany, na ktoré sa Smernica 89/391/EHS nevzťahuje. Opätovne zdôraznila, že rozhodnutie vo veci V- 429/09G.Fuss sa týka mestského hasiča a preto z tohto dôvodu nie je predmetné rozhodnutie považovať v prejednávanej veci za smerodajné.

18.3. Okrem toho mala za to, že žalobca neosvedčil, že by mu vznikol nárok na náhradu škody, a to žiadnym spôsobom. Žalovanej nie je zrejmé, ako žalobcovi mohla vzniknúť ním uplatnená škoda. V tejto súvislosti zdôraznila, že počas služobnej pohotovosti je pracovník povinný byť v zariadení zamestnávateľa alebo mimo neho, pričom má byť pripravený na výkon práce na požiadanie svojho zamestnávateľa a pokiaľ nie je zásah, v takom prípade žalobca môže odpočívať alebo sa venovať inej činnosti. Rovnako v zmysle platnej legislatívy pri takto nariadenej služobnej povinnosti je v mieste vykonávania štátnej služby určený, resp. vymedzený priestor na odpočinok, čo znamená, že zamestnávateľ si je vedomý a dokonca vytvára podmienky na odдых (spánok) zamestnanca. To znamená, že v čase služobnej pohotovosti sa od žalobcu nevyžaduje aktívna činnosť, preto žalobca nemusí byť bdely a aktívny počas celej dĺžky trvania služobnej pohotovosti. Napriek tomu zamestnávateľ žalobcovi vyplácal dohodnutú odmenu za takto strávený čas, nielen za vykonávanú prácu, ale aj za takúto neaktívnu časť práce. Žalobca dostával za takto stanovený čas pracovnú odmenu, ktorou mu zamestnávateľ kompenzuje to, že v prípade potreby - zásahu, bude k dispozícii. Pokiaľ súd dospel k záveru, že služobná pohotovosť je pracovným časom, a teda má sa zarátavať do pracovného fondu, samo o sebe ešte nie je dôvodom na priznanie nároku na náhradu škody. V zmysle rozhodnutia Súdneho dvora C-46/93 by mal vnútroštátny súd preveriť, či poškodená osoba prejavila primeranú snahu s cieľom odvrátiť škodu alebo obmedziť jej rozsah, a či včas využila všetky dostupné prostriedky na nápravu ochrany. Žalovaná tak zdôrazňuje, že žalobca do dnešného dňa nevyvinul žiadnu snahu na to, aby vzniku škody, resp. ujmy predišiel. To znamená, že žalobca žiadnym spôsobom neoznámil svojmu zamestnávateľovi, že odmieta vykonávať služobnú pohotovosť, resp. do dňa podania žaloby zamestnávateľ žalobcu nemal vedomosť o tom, že výkon služobnej pohotovosti považuje, resp. pociťuje ako výraznú ujmu. Podľa zásady, ktorá je spoločná právnym systémom členských štátov, musí totiž poškodená osoba pod hrozbou toho, že sama bude musieť znášať škodu, vyvinúť primerané úsilie, aby obmedzila rozsah škody (rozsudky Mulder a i /Rada a komisia, C-104/89 a C-37/90). Žalobca však žiadnym spôsobom neprejavil svoju nevôľu, čím by mala žalovaná možnosť obmedziť rozsah vzniknutej škody. Čo sa týka formy a spôsobu výpočtu náhrady škody, Súdny dvor v rozhodnutí C-429/09 G. Fuss uviedol veľmi jasne, že: „smernica 2003/88 neobsahuje nijaké ustanovenie týkajúce sa náhrady škody vzniknutej porušením jej ustanovení. V prípade neexistencie ustanovení práva Únie v danej oblasti je na vnútroštátnom práve dotknutého členského štátu, aby pri rešpektovaní zásad rovnocennosti a efektivity jednak určilo, či škoda vzniknutá pracovníkovi, ako je G. Fuss vo veci samej, v dôsledku porušenia právnej normy Únie, musí byť nahradená udelením dodatočného náhradného voľna alebo finančným odškodnením a jednak definovalo pravidlá týkajúce sa spôsobu výpočtu tejto náhrady.“

18.4. Mala za to, že súd dostatočne nezdôvodnil výšku nemajetkovej ujmy, ktorú žalobcovi súd priznal. Nakoľko však súd subsumoval žalobcom uplatnený nárok pod ustanovenia § 11 a § 13 OZ, bolo nutné vysporiadať sa a jasne zdôvodniť, na základe čoho súd dospel k názoru, že v danom prípade nebolo postačujúce zadošťučinenie podľa § 13 ods. 1 OZ. Zdôraznila, že žalobca sa nedomáhal, aby sa upustilo od neoprávneného zásahu do jeho práva na ochranu jeho osobnosti a ani, aby sa odstránili následky

takéhoto zásahu. Mala za to, že predmetná žaloba nerieši daný stav do budúca. Aj keď si je žalovaná vedomá skutočnosti, že výšku peňažného zadostučinenia súd určuje na základe voľnej úvahy, v zmysle ustálenej súdnej judikatúry vyplýva, že voľná úvaha súdu nesmie byť svojvoľná - arbitrárna. Aj keby bolo zasiahnuté do práva žalobcu, čo však žalovaná popiera, žalobca neunesol dôkazné bremeno v časti, v ktorej je povinný preukázať závažnosť ujmy, ktorá mu mala takýmto zásahom vzniknúť.

18.5. Žalovaná zdôraznila, že zo strany žalobcu nebolo žiadnym spôsobom preukázané ako súčasný stav zasahuje do osobnostnej sféry žalobcu ako základný predpoklad pre vznik nemajetkovej ujmy. Z obsahu žaloby vyplynulo, že žalobca vidí problém vo svojom nedostatočnom finančnom ohodnotení počas služobnej pohotovosti. Podotkol, že otáznym zostáva, akú inú činnosť by chcel žalobca vykonávať v čase služobnej pohotovosti, kedy musí byť prítomný na pracovisku, keď tento čas pripadá na nočné hodiny, ktoré každá fyzická osoba využíva na spanie a je objektívne vylúčené, aby sa tento čas mohol využívať nejakou inou zmysluplnou činnosťou, prípadne ho plnohodnotne tráviť s rodinou. Vzhľadom na uvedené sú úvahy súdu prvej inštancie o porušení práva žalobcu na primeraný odpočinok a z toho vyplývajúceho zásahu do jeho osobnostných práv celkom bezpredmetné, nakoľko žalobca podanou žalobou nechce dosiahnuť zlepšenia, či úpravy svojej pracovnej pozície u zamestnávateľa. Žiadala, aby odvolací súd napadnutý rozsudok postupom podľa § 388 CSP zmenil tak, že žalobu zamietne a žalovanej prizná nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

19. Žalobca vo vyjadrení k odvolaniu navrhol rozsudok ako vecne správny potvrdiť a priznať mu náhradu trov odvolacieho konania.

19.1. K námietke právomoci súdu uviedol, že každý vnútroštátny súd členského štátu EÚ je v rámci svojej právomoci a voľnej úvahy povinný vykladať vnútroštátne ustanovenia čo najviac v súlade s právom únie. Ak takáto interpretácia nie je možná, súd je povinný neaplikovať nezlučiteľné vnútroštátne ustanovenie bez toho, aby vyčkal na predchádzajúcu legislatívnu úpravu, ktorou by sa mala uviesť vnútroštátna právna norma do súladu s úniou právom. Každý vnútroštátny súd musí rešpektovať prednosť únie práva pred vnútroštátnym právom a nemôže sa zbaviť povinnosti uprednostniť úniou normu pred vnútroštátnou.

19.2. K pôsobnosti Smernice žalobca poukázal na prípad Pfeiffer, v ktorom súd konštatoval, že čl. 2 ods. 2 Smernice 89/391 nevylučuje z jej pôsobnosti služby civilnej obrany ako také, ale len určité osobitné činnosti týchto služieb, ak charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti odporujú použitiu ustanovení tejto Smernice (C-397/01, bod 53). Rovnako aj uznesenie ESD vo veci C-52/04 potvrdzuje, že na činnosť zásahových síl verejnej hasičskej služby sa nevzťahuje výnimka uvedená v čl. 2 ods. 2 Smernice 89/331/EHS, ale tieto činnosti naopak patria do pôsobnosti tejto Smernice, pokiaľ sú vykonávané za obvyklých podmienok (bod 57). Nakoniec poukázal aj na vec C-518/15 R.Matzaka, v ktorej súd rozhodol, že Smernica 2003/88/ES sa má uplatniť na činnosti hasičského zboru, aj keď sú vykonávané zásahovými silami v teréne a nezáleží na tom, že sú zamerané na boj proti požiarom alebo poskytnutie pomoci iným spôsobom, ak sú vykonávané za obvyklých podmienok v súlade s poslaním zvereným príslušnej službe, a to aj vtedy, keď zásahy, ku ktorým môžu tieto činnosti viesť, sú svojim charakterom nepredvídateľné a môžu vystaviť pracovníkov, ktorí ich vykonávajú, určitým rizikám, pokiaľ ide o ich bezpečnosť a/alebo zdravie. (C-518/15, bod 27). Tieto závery sú potvrdené aj samotnou Smernicou 2003/88/ES, ktorá v čl. 17 ods. 3 bod iii/ výslovne uvádza aj protipožiarne služby a služby civilnej ochrany. Zotrval na argumentácii, že Smernica nebola riadne transponovaná do zákona 315/2001 Z.z., pretože uplatnením niektorých ustanovení zákona sa nedosahuje a negarantuje 48 hodinová pracovná doba pre hasičov. Týždenný súčet služobného času hasičov a nariadenej služobnej pohotovosti prekračuje 48 hodín týždenne, čím dochádza k porušeniu čl. 6 písm. b/ Smernice na ujmu žalobcu. Žalobca poukázal na to, že pokiaľ ide o čas pracovnej pohotovosti, z judikatúry SD vyplýva, že čas, v rámci ktorého pracovník skutočne nevykonáva žiadnu činnosť v prospech svojho zamestnávateľa, nepredstavuje nevyhnutne čas odpočinku na účely uplatnenia smernice 2003/88 (rozsudok C-514/20 bod 32). Súdny dvor dospel k záveru, že v rámci tohto času pracovnej pohotovosti sa pracovník, ktorý je povinný zdržiavať sa na svojom pracovisku a byť okamžite k dispozícii svojmu zamestnávateľovi, musí zdržiavať mimo svojho rodinného a sociálneho prostredia a má len malý priestor organizovať si čas, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje. Celú túto dobu treba preto kvalifikovať ako „pracovný čas“ v zmysle smernice 2003/88 bez ohľadu na pracovnú činnosť skutočne vykonávanú pracovníkom počas uvedenej doby (rozsudky Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, bod 65; Pfeiffer a i., C-397/01 až C-103/01, bod 93, ako aj Dellas a i., C-14/04, body 46 až 58). Poznamenal, že ustanovenia smernice

2003/88 nemožno vykladať reštriktívne v neprospech práv, ktoré pracovníkovi vyplývajú z tejto smernice (rozsudok z 14. mája 2019, CCOO, C-55/18, body 30 až 32).

19.3. Za správny považoval aj postup súdu pri určení výšky škody spôsobenej porušením únieového práva, ktorá je v priznanej sume primeraná zabezpečeniu skutočnej ochrany únieových práv. Vzhľadom na neexistenciu osobitnej úpravy konania o náhradu škody spôsobenej porušením únieových práv jednotlivcov a pravidiel, použitím ktorých by sa dalo dospieť k stanoveniu výšky náhrady, súd správne aplikoval ust. § 11 - § 13 Občianskeho zákonníka, ktoré upravujú vzťahy obsahom aj účelom najbližšie tejto náhrade škody. Za správnu považuje aj určenú výšku škody.

20. Žalovaná v replike zotrvala na dôvodoch odvolania a dôvodoch uvedených vo vyjadrení k žalobe.

21. Žalobca v duplike rovnako uviedol, že zotrváva na svojich doterajších písomných podaniach, ktoré konajúcu súdu adresoval.

22. Krajský súd v Košiciach ako odvolací súd (§ 34 CSP) prejednal odvolanie žalovanej ako podané včas oprávnenou osobou proti rozhodnutiu, proti ktorému je odvolanie prípustné, bez nariadenia odvolacieho pojednávania v zmysle ust. § 385 ods. 1 CSP a contrario, v rozsahu vyplývajúcom z ust. § 379 a § 380 CSP a z hľadísk uplatnených odvolacích dôvodov (§ 365 ods. 1 písm. d/, f/ a h/ CSP) a dospel k záveru, že odvolaniu žalovanej nie je možné vyhovieť.

23. Predmetom odvolacieho prieskumu nebol výrok, ktorým súd žalobu v prevyšujúcej časti zamietol, pretože proti tomuto výroku rozsudku žalobca ako oprávnená osoba odvolanie nepodal a rozsudok nadobudol v tomto výroku právoplatnosť.

24. Predmetom odvolacieho prieskumu bol vyhovujúci výrok o povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi sumu 2.500 € do 15 dní od právoplatnosti rozsudku a súvisiaci výrok o náhrade trov konania.

25. Rozsudok je v napadnutých výrokoch vecne správny, preto ho odvolací súd v týchto výrokoch v zmysle ust. § 387 ods. 1 CSP potvrdil.

26. Rozsudok bol verejne vyhlásený na Krajskom súde v Košiciach dňa 31.10.2025 o 10:15 hod. v pojednávacej miestnosti č. dverí 207, II. poschodie, pričom miesto a čas verejného vyhlásenia rozhodnutia boli zverejnené dňa 24.10.2025 na úradnej tabuli Krajského súdu v Košiciach v zmysle ust. § 219 ods. 1, 3 a § 378 ods. 1 CSP.

27. Žalovaná v odvolaní uplatnila odvolacie dôvody podľa ust. § 365 ods. 1 písm. d/, f/ a h/ CSP, t.j. konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (d/), súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam (f/) a rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci (h/).

28. Odvolací súd dospel k záveru, že tieto odvolacie dôvody nie sú naplnené.

29. Súd prvej inštancie vykonal vo veci dokazovanie v rozsahu dostatočnom pre náležité zistenie skutkového stavu, vykonané dôkazy vyhodnotil podľa ust. § 191 a § 192 CSP, z týchto dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam, na ktorých aj založil svoje rozhodnutie, zo zisteného skutkového stavu vyvodil správny právny záver, pričom rozsudok aj náležite odôvodnil a nebolo zistené žiadne porušenie procesných práv ani iná vada konania, ktoré by mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, preto odvolací súd rozsudok v napadnutom rozsahu ako vecne správny podľa ust. § 387 ods. 1 CSP potvrdil.

30. Správne, podrobné, presvedčivé a zákonu zodpovedajúce sú aj dôvody rozsudku v napadnutej časti, s ktorými sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje a na tieto odkazuje (§ 387 ods. 2 CSP).

31. Žalovaná v odvolaní argumentuje skutočnosťami, ktoré uvádzala už v konaní pred súdom prvej inštancie a s ktorými sa súd náležite a správne vysporiadal pri rozhodovaní daného sporu, preto jej odvolacie námietky nie sú spôsobilé spochybníť vecnú správnosť napadnutého rozsudku a neumožňujú prijať iné závery.

32. Odvolací súd sa stotožňuje so správnym záverom súdu prvej inštancie o splnení všetkých predpokladov pre vznik zodpovednosti žalovanej za škodu, ktorá vznikla žalobcovi v dôsledku porušenia práva Európskej únie, keď čl. 6 písm. b/ Smernice 2003/88/ES bol nesprávne prebratý do zákona 315/2001 Z.z., v dôsledku čoho došlo k porušeniu práva žalobcu na 48 hodinový týždenný pracovný čas, ktoré právo mu vyplýva priamo zo Smernice 2003/88/ES. Porušením práva Európskej únie došlo k zásahu do osobnostnej sféry žalobcu - konkrétne do jeho práva na odpočinok a na súkromie a rodinný život, keď bol ukrátený o čas odpočinku a psychickej a fyzickej regenerácie a o čas, ktorý by mohol tráviť s rodinou a budovaním priateľských a obdobných vzťahov, pričom išlo o zásah trvajúci niekoľko rokov, ktorý sa nepodarilo vyriešiť ani komunikáciou so zamestnávateľom. Vzhľadom na následky tohto zásahu v jeho osobnom i súkromnom živote súd považoval za primeranú nemajetkovú ujmu v rozsahu 2.500 €, ktorú aj odvolací súd považuje za primeranú charakteru zásahu a jeho následkom z dôvodov, ako sú podrobne uvedené v odôvodnení napadnutého rozsudku.

33. Súd svoje úvahy, ako dospel k vyššie uvedeným záverom, podrobne uviedol v odôvodnení napadnutého rozsudku s poukazom na zistený skutkový stav, právne predpisy a judikatúru Súdneho dvora EÚ, ktoré aplikoval, tieto úvahy sú správne, niet v nich žiadnych logických rozporov a odvolací súd sa s nimi v plnom rozsahu stotožňuje a na tomto mieste ich neopakuje.

34. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku a k odvolacím námietkam žalovanej odvolací súd uvádza nasledovné:

35. K námietke žalovanej o nedostatku právomoci súdu posudzovať súlad slovenských právnych predpisov so smernicou EÚ odvolací súd poukazuje na zásadu prednosti práva Európskej únie pred vnútroštátnou normou, z ktorej vyplýva povinnosť vnútroštátneho súdu členského štátu EÚ v rámci svojich právomocí a voľnej úvahy vykladať vnútroštátne ustanovenia čo najviac v súlade s právom EÚ, a pokiaľ táto interpretácia nie je možná, neaplikovať nezlučiteľné vnútroštátne ustanovenie bez toho, aby vyčkal na predchádzajúcu legislatívnu úpravu, ktorou by sa mala uviesť vnútroštátna právna norma do súladu s úniou právom (C-231-233/06, C-128-131/07). Z vyššie uvedeného vyplýva, že súd je vždy povinný vykladať vnútroštátne právne predpisy v súlade s právom Európskej únie, a tým je nepochybne daná jeho právomoc posudzovať súlad vnútroštátnych právnych predpisov s právom Európskej únie a aj právomoc v prípade zistenia tohto nesúladu neaplikovať vnútroštátnu právnu normu, odporujúcu právu Európskej únie. Nedôvodná je preto odvolacia námietka žalovanej o prekročení právomoci súdu, pokiaľ ako predbežnú otázku skúmal, či došlo k prevzatíu Smernice do zákona 315/2001 Z.z. a či došlo k prevzatíu spôsobom, ktorý zaručuje právo priznané jednotlivcovi touto Smernicou na 48 hodinový týždenný pracovný čas.

36. Predpoklady zodpovednosti za vzniknutú škodu v zmysle judikatúry SDEÚ vychádzajú z absolútnej objektívnej zodpovednosti členského štátu za takto vzniknutú škodu, a ide o prípady porušenia práva EÚ členským štátom pre absentujúcu alebo nesprávnu transpozíciu smerníc, aplikáciu ustanovení vnútroštátneho právneho poriadku odporujúcu úniou právu, vydanie súdneho alebo správneho rozhodnutia, ktoré je v rozpore s právom EÚ a na prijatie alebo ponechanie v platnosti legislatívy, ktorá je v rozpore s právom EÚ. Objektívna zodpovednosť členského štátu za vzniknutú škodu podľa judikatúry SDEÚ nastáva, pokiaľ sú kumulatívne splnené jej tri predpoklady: a/ porušenie úniou normy, b/ porušenie úniou práva je dostatočne závažné, c/ medzi porušením úniou práva členským štátom a škodou spôsobenou fyzickým a právnickým osobám existuje príčinná súvislosť.

37. Naplnením všetkých vymenovaných predpokladov zodpovednosti členského štátu za vzniknutú škodu vzniká poškodenej fyzickej alebo právnickej osobe nárok na náhradu škody, o ktorej rozhoduje vnútroštátny súd.

38. Odvolacia námietka nedostatku právomoci súdu preto nie je dôvodná.

39. Správne sa súd vypořiadal aj s námietkou pasívnej legitímácie žalovanej, keď poukázal na to, že Slovenská republika, v zastúpení Ministerstvom vnútra SR, predstavuje garanta riadnej transpozície Smernice do zákona 315/2001 Z.z., pokiaľ ide o nezarátanú pracovnú pohotovosť hasiča na pracovisku počas jej neaktívnej časti do pracovného času, keďže absentujúca alebo nesprávna transpozícia Smernice EÚ do noriem vnútroštátneho práva je výsledkom zákonodarného a legislatívneho procesu.

Ide teda o objektívnu zodpovednosť štátu, ktorá tu existuje bez ohľadu na to, ktorý konkrétny verejný orgán sa porušenia práva EÚ dopustil, resp. ktorý z orgánov by mal povinnosť škodu podľa vnútroštátnych noriem nahradiť.

40. Za dodržiavanie, rešpektovanie a zabezpečenie dodržiavania a rešpektovania práva Európskej únie sú zodpovedné jednotlivé členské štáty EÚ a v prejednávanej veci je týmto zodpovedným subjektom Slovenská republika. Zo samotného rozsudku Súdneho dvora EÚ vo veci G. Fuß vyplýva, že v prípade porušenia práva na dodržiavanie 48 hodinového pracovného času poškodený má právo domáhať sa náhrady škody proti členskému štátu. Žalovaná teda disponuje pasívnou legitimáciou a žalobca teda dôvodne uplatnil nárok na náhradu škody z dôvodu porušenia práva Európskej únie voči Slovenskej republike ako pasívne legitimovanej strane sporu, v mene ktorej koná ústredný orgán verejnej správy, do ktorého pôsobnosti patrí oblasť štátnej správy pre Hasičský a záchranný zbor SR.

41. K tvrdeniu v odvolaní, že žiadne ustanovenie zákona č. 315/2001 Z.z. nie je možné považovať za rozporné so Smernicou 2003/88/ES a v tejto súvislosti dôraz na rozdiel medzi pojmi prebratie smernice a aplikácia smernice, tiež k tvrdeniu, že smernica sa na služobný pomer príslušníkov Hasičského a záchranného zboru a s tým spojený rozvrh služobného času, nevzťahuje v plnom rozsahu, odvolací súd uvádza nasledovné:

42. Čl. 6 písm. b/ Smernice 2003/88/ES ukladá členským štátom povinnosť stanoviť 48 hodinovú hranicu pre priemerný týždenný pracovný čas, v súvislosti s ktorou je výslovne stanovené, že zahŕňa tak nadčasy, ako aj pracovnú pohotovosť, od ktorej povinnosti sa nemožno v žiadnom prípade odchýliť, pokiaľ ide o také činnosti, ako je činnosť hasičov, hoci by k tomu došlo len prostredníctvom súhlasu dotknutého pracovníka. Ide teda o pravidlo sociálneho práva únie s osobitným významom, z ktorého má mať prospech každý pracovník, keďže je minimálnou požiadavkou určenou na zaistenie bezpečnosti a ochrany jeho zdravia. V článku takto uložená povinnosť členskému štátu v sebe zahŕňa na strane druhej nárok každého pracovníka na to, aby jeho priemerný týždenný pracovný čas nepresahoval túto maximálnu hranicu, pričom ako už Súdny dvor viackrát rozhodol, členské štáty rozsah pôsobnosti čl. 6 písm. b/ Smernice 2003/88/ES nemôžu jednostranne určiť tak, že uplatnenie tohto nároku každého pracovníka by viazali na nejakú podmienku alebo ho určitým spôsobom obmedzili.

43. Čl. 1 ods. 3 Smernice definuje svoj rozsah pôsobnosti na všetky odvetvia činnosti, verejné i súkromné, pričom výslovne odkazuje na čl. 2 Smernice 89/391/EHS. Spomínaná Smernica podáva pritom výklad rozsahu svojej pôsobnosti nielen v pozitívnom slova zmysle, ale tiež v negatívnom slova zmysle, keď stanovuje výnimky rozsahu svojej pôsobnosti. Smernica sa neuplatňuje tam, kde sú s ňou nevyhnutne v rozpore charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti verejných služieb, napríklad v oblasti služieb civilnej ochrany. Z cieľa predmetnej Smernice, ktorý je zameraný na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci a tiež z jeho znenia čl. 2 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 prvého pododseku (zakotvujúceho výnimku rozsahu pôsobnosti smernice) vyplýva, že rozsah pôsobnosti tejto Smernice je nutné chápať širšie a súčasne výnimku z pôsobnosti je potrebné vykladať zužujúco. Navyše čl. 2 ods. 2 prvý pododsek Smernice nevyklučuje z jej pôsobnosti služby civilnej ochrany ako také, ale len určité ostatné činnosti týchto služieb, ak charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti odporujú použitiu ustanovení tejto Smernice. Uvedené je potrebné vykladať spôsobom, že rozsah pôsobnosti Smernice sa obmedzuje na prípady nevyhnutnej ochrany záujmov, ktoré dovoľuje Smernica členským štátom chrániť. Upravená výnimka rozsahu pôsobnosti Smernice má za úlohu zabezpečiť riadne fungovanie služieb nevyhnutných na ochranu verejnej bezpečnosti, zdravia a poriadku v prípade, že nastane osobitne vážna situácia alebo situácia osobitného rozsahu, napríklad katastrofa, pre zásahové a záchranné tímy. Uvedené sa jasne odlišuje od štandardnej, základnej obsahovej náplne činnosti a plnenia úloh žalobcu ako príslušníka Záchranného a hasičského zboru. Aj keď nemožno pochybovať o tom, že by služba žalobcu popri plnení úloh pri zdoľávaní požiarov zahrňovala (nezahrňovala) tiež úlohy na úseku civilnej ochrany obyvateľstva, za obvyklých podmienok činnosti s ňou spojené možno vopred plánovať, vrátane pracovného času jej personálu, v súlade s úlohami, ktoré boli na ňu prenesené. Služba žalobcu sa teda nevyznačuje žiadnymi osobitosťami, ktoré by odporovali použitiu právnych noriem únie v oblasti ochrany bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov, preto sa na ňu nevzťahuje vylúčenie pôsobnosti, ktoré vyplýva z čl. 2 ods. 2 prvého pododseku Smernice 89/391/EHS, naopak na službu žalobcu sa predmetná smernica použije v plnom rozsahu.

44. Uvedený názor je podporený tiež závermi uznesenia Súdneho dvora EÚ vo veci C-52/04 Personalrat der Feuerwehr Hamburg, podľa ktorých čl. 2 Smernice 89/391/EHS a čl. 1 ods. 3 Smernice 2003/88/ES, sa majú vykladať v tom zmysle, že činnosti vykonávané zásahovými silami takej verejnej požiarnej služby, akou je verejná služba, o ktorú ide v konaní vo veci samej, obvykle patria do pôsobnosti uvedených smerníc, takže čl. 6 bod 2 Smernice 2003/88/ES v zásade bráni prekročeniu maximálnej hranice 48 hodín určenej ako maximálny týždenný čas, vzťahujúcej sa aj na služby hliadky. Jeho prekročenie je však možné v prípade výnimočných okolností takej závažnosti a rozsahu, ktoré dočasne prevážia cieľ smerujúci k zabezpečeniu riadneho fungovania služieb nevyhnutných pre ochranu takých verejných záujmov, ako sú verejný poriadok, zdravie a bezpečnosť, nad cieľom spočívajúcim v zabezpečení bezpečnosti a zdravia pracovníkov pridelených do zásahových a záchranných jednotiek. Súdny dvor EÚ aj v tomto uznesení dospel k záveru, že jediným cieľom výnimky uvedenej v čl. 2 odsek 2 prvého pododseku Smernice 89/391/EHS bolo zabezpečenie riadnej činnosti služieb nevyhnutných na účely ochrany bezpečnosti, zdravia, tiež verejného poriadku v prípade závažných a svojim rozsahom mimoriadnych okolností, napr. v prípade katastrofy, pre ktoré je charakteristická najmä skutočnosť, že môžu pracovníkov vystaviť rizikám, ktoré nie sú zanedbateľné, pokiaľ ide o ich bezpečnosť alebo zdravie, a ktoré, vzhľadom na ich povahu, nie je možné zohľadniť pri rozvrhu pracovného času zásahových a bezpečnostných zložiek.

45. Kritérium, ktoré používa zákonodarca Spoločenstva na určenie pôsobnosti Smernice 89/391/EHS sa nezakladá na príslušnosti pracovníkov k takým rozličným odvetviám činnosti, ktoré sú uvedené v čl. 2 odsek 2 prvého pododseku tejto Smernice, akými sú vo všeobecnosti ozbrojené sily, polícia, civilná ochrana, ale vyplýva výlučne z osobitnej povahy určitých osobitných úloh vykonávaných zamestnancami v týchto odvetviach, čo odôvodňuje výnimku z pravidiel stanovených v uvedenej Smernici, a to z dôvodu absolútnej nevyhnutnosti zabezpečenia účinnej ochrany spoločnosti. Vzhľadom na to, že uvedené činnosti sa v ozbrojených silách a záchranných službách vykonávajú za zvyčajných okolností, patria do pôsobnosti Smernice 89/391/EHS.

46. Nie je preto dôvodná odvolacia námietka žalovanej o tom, že služobná činnosť žalobcu nepatrí do pôsobnosti Smernice 2003/88/ES.

47. K odvolacej námietke, že žalobca neosvedčil vznik nároku na náhradu škody a k námietkam vo vzťahu k aplikácii ust. § 13 OZ pri rozhodovaní v danej veci odvolací súd uvádza, že súd prvej inštancie dôsledne posudzoval splnenie podmienok vzniku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú porušením práva Európskej únie a na základe vykonaného dokazovania dospel k správne záveru o naplnení predpokladov zodpovednosti štátu vo vzťahu k žalobcovi, keď vzal za preukázané závažné porušenie právnej normy únie, ktorá jednotlivcovi priznáva právo, konkrétne čl. 6 písm. b/ Smernice, ktorá ukladá členským štátom maximálnu hranicu priemerného týždenného pracovného času, ktorá musí byť ako minimálna požiadavka priznaná každému pracovníkovi. Podmienka dostatočne závažného porušenia práva únie je splnená vtedy, pokiaľ je v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie v danej oblasti. Zistený skutkový stav v prejednávanej veci je pritom možné kvalifikovať ako dostatočne závažné porušenie práva únie, pretože pokiaľ žalobca odpracoval v rozhodnom období hodiny služobnej pohotovosti nezapočítané do fondu pracovného času, pracoval nad povolený týždenný limit 48 hodín služobného času, pričom medzi porušením práva a vznikom škody u žalobcu v dôsledku straty času odpočinku a straty času, ktorý mohol tráviť s rodinou a priateľmi, je príčinná súvislosť.

48. Súd prvej inštancie po zistení, že boli splnené podmienky zakladajúce zodpovednosť žalovanej za škodu, priznal peňažné plnenie žalobcovi titulom nemajetkovej ujmy, čo vyargumentoval spôsobom spĺňajúcim požiadavky kladené na zdôvodnenie rozhodnutia v zmysle § 220 ods. 2 CSP. Z jeho rozhodnutia vyplýva, že žalobca bol ukrátený v nemajetkovej sfére o čas odpočinku, ktorý mohol stráviť s blízkymi, fyzicky i psychicky regenerovať. V súlade s princípom rovnocennosti práva EÚ a vnútroštátneho práva, súd prvej inštancie aplikoval ustanovenia o nároku na náhradu nemajetkovej ujmy priznávanej fyzickým osobám v prípade zásahu do ich osobnostných práv v zmysle § 13 OZ v spojení s § 11 OZ, zohľadniac pri určení výšky náhrady kritéria stanovené zákonom a vyplývajúce z judikatúrnej praxe, ktorý postup možno považovať za správny.

49. Podľa § 11 OZ fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

50. V zmysle § 13 OZ fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby mu bolo dané primerané zadosťučinenie. Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jeho vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Výšku náhrady podľa odseku 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

51. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy nie je zákonnou úpravou vymedzený reštriktívne, teda tak, aby ho bolo možné priznať len za vopred definované následky. Aj v zmysle § 13 ods. 2 OZ náhradu nemajetkovej ujmy možno priznať z dôvodov demonštratívne uvedených, ktoré však nepredstavujú ohraničený výpočet prípadov, u ktorých nárok na náhradu nemajetkovej ujmy vzniká. Teda nevyžaduje sa iba splnenie podmienky zníženia dôstojnosti fyzickej osoby, či jej vážnosti v spoločnosti, ako to tvrdí žalovaná, ale môže ísť aj o iné vážne následky na osobnostných právach dotknutého jedinca.

52. Žalobca svoj nárok spájal s porušením nároku na odpočinok, a preto súd prvej inštancie správne posudzoval tento nárok ako nemajetkovú ujmu, čo zohľadňuje aj zámery normotvorcu Smernice Rady 89/391/EHS a tiež Smernice Rady 2003/88/ES. Uvedené smernice boli prijaté v záujme zamedzenia výskytu pracovných úrazov a chorôb z povolania, ich cieľom bolo zaviesť alebo zlepšiť preventívne opatrenia na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov a zaistiť vyšší stupeň ich ochrany, ktorý cieľ sa nemal podriaďovať ekonomickým úvahám. Všetci pracovníci by mali mať primeranú dobu odpočinku, pričom pojem odpočinok sa musí vyjadriť v jednotkách času, t.j. dňoch, hodinách, resp. ich častiach, aby sa zabezpečilo, že v dôsledku vyčerpania alebo iného nepravidelného rozvrhnutia práce nespôsobia úraz ani sebe, ani spolupracovníkom alebo iným osobám, a že si ani krátkodobo ani dlhodobo nepoškodia zdravie.

53. Žalobca v dôsledku takého rozvrhu pracovného času, ktorý bol v rozpore s právom EÚ, prišiel o hodiny voľného času, ktorý by inak venoval rozvíjaniu osobných, rodinných, priateľských vzťahov i fyzickej a psychickej relaxácii. Nerešpektovaním čl. 6 písm. b/ Smernice 2003/88/ES pri rozvrhovaní pracovného času žalobcu došlo k zásahu do práv žalobcu na vedenie súkromného, rodinného života i do práva na ochranu jeho zdravia, za ktorý zásah mu patrí nárok na primerané odškodnenie. Vzhľadom na formu zásahu, ktorá sa považuje v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ za závažný zásah do práv, keď ide o nevratný stav straty niekoľkých stoviek hodín voľného času a času potrebného na regeneráciu pracovných síl, len samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením, a práve peňažná náhrada predstavuje spôsobilé odškodnenie takto vzniknutej ujmy. Peňažná náhrada by mala byť taká vysoká, aby mohla splniť úlohu odškodňovaciú, nielen symbolickú, na druhej strane však nemôže byť táto náhrada ani neprimerane vysoká. Pokiaľ súd prvej inštancie rozsah peňažnej náhrady vo výške 2.500 € odvodil od charakteru zásahu, jeho trvania, následkoch na živote žalobcu, nemožno týmto jeho úvahám vytknúť žiadne nedostatky. Svoje rozhodnutie založil na právom predvídaných okolnostiach, prihliadajúc podľa povahy veci k porovnateľným kritériám, a ním stanovený rozsah nemajetkovej ujmy spĺňa podmienku primeranosti. Rozhodnutie je konzistentné aj s výškou náhrad priznaných v obdobných súdnych sporoch (porovnaj napr. rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9CoPr/1/2019, 6CoPr/2/2019, 3CoPr/229/2019, 6Co/244/2019, 1CoPr/8/2019, 6Co/35/2022, 6Co/60/2022, 6Co/69/2022, 6Co/102/2022, 6Co/129/2022, 6Co/193/2022, 6Co/24/2024).

54. Zo všetkých vyššie uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok v napadnutom vyhovujúcom výroku ako vecne správny potvrdil v zmysle ust. § 387 ods. 1 CSP.

55. Vecne správne rozhodol súd prvej inštancie aj o nároku na náhradu trov prvoinštančného konania, keď priznal žalobcovi nárok na náhradu trov konania proti žalovanej v rozsahu 100 % vychádzajúc zo záveru, že pokiaľ ide o základ nároku, žalobca bol v celom rozsahu úspešný a stanovenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy záviselo iba od úvahy súdu. Žalobca má tak nárok na plnú náhradu trov konania zo sumy náhrady nemajetkovej ujmy priznanej súdom (2.500 €).

56. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa ust. § 396 ods. 1 CSP v spojení s ust. § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP. Žalovaná bola v odvolacom konaní neúspešná, nemá preto nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Takýto nárok vznikol v odvolacom konaní úspešnému žalobcovi, preto mu odvolací súd priznal proti žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania

v plnom rozsahu, o výške ktorých rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozhodnutia v zmysle ust. § 262 ods. 2 CSP.

57. Toto rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Košiciach pomerom hlasov 3:0 (§ 393 ods. 2 CSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,
- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 CSP).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 CSP).

Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) (§ 421 ods. 2 CSP).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak

- a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b).

Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 1, 2 CSP).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 CSP).

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy. Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 1, 2 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

Povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je

- a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 CSP).

Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, môže dovolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 430 CSP).